

5. Sprieten tegen einde geleidelijk verdikt; basis achterschenen aan buitenkant met geel-witte vlek; kop en thorax met gele tekening; segm. 2—4 met gele banden, 6 met middelvlek. *Sapyga clavicornis* L. ♀. Sprieten draadvormig, tegen einde niet verdikt; schenen en tarsen licht roestrood; schenen buitenkant geel. *Sapyga similis* F. ♂.
6. Poten zwart, schenen, soms alleen de voorschenen aan basis witgevekt; segm. 2 en 3 bruinrood; segm. 4 en 5 met zijvlek, 6 met middenvlek. *Sapyga quinquepunctata* F. ♀. Poten zwart, schenen en tarsen rood, segm. 1 en 2 bijna geheel rood.

Sapyga similis F. ♀.

Echt, Febr. 1951.

R. GEURTS.

P.S. Ook in de zomer 1951 bezocht Sap. decemguttata Jur. mijn tuin, ook nu vloog ze weer op Ach. filipindula, tegelijk met Eriades truncorum. Ik ving een ♂ en twee ♀♀, op 6 en 16 Augustus.

R. G.

HET EENDENVEN TE BERGEN (L.).

door

M. F. MÖRZER BRUIJNS

(Afdeling Natuurbescherming en Landschap van het Staatsbosbeheer te Utrecht).

Het Eendenvén is gelegen in Noord-Limburg, ten Oosten van de Maas, in de gemeente Bergen (L.) en nabij het dorpje Heukelom. Het is als natuurreservaat uitgespaard in de Gemeentebewossingen als één van de laatste nog niet ontgonnen restanten van de Heukelomse-heide en beslaat een oppervlakte van ± 37 ha.

Deze heide bedekte nog niet zo heel lang geleden grotendeels de arme laagterras-zanden, die zich van het Maasdal tot ver in Duitsland uitstrekten. Plaatselijk zijn deze gronden verstoven, waardoor zich kleinere of grotere zandverstuivingen hebben gevormd; in de uitgestoven vlakten heeft op de laagste plekken veelal veenvorming plaats gevonden.

De nog niet verstoven zanden zijn thans vrijwel geheel en al tot bouwland en bos ontgonnen. Hetzelfde geldt voor de meeste vennen. Voor een gedeelte is dit eveneens het geval met

de stuifzanden. Gedeeltelijk zijn zij echter nog begroeid met heide of met een gesloten vegetatie van Buntgras (*Corynephorus canescens*), korstmossen en dgl., gedeeltelijk stuiven zij nog actief.

Het Eendenvén zelf ligt in een door uitstuiving ontstane komvormige laagte van het terrein, die omgeven is door een stuifzandwal. Deze wal vormt een zeer fraaie natuurlijke begrenzing van het natuurreservaat, dat overigens omgeven is door ontginningen en dennenbossen. Het is vooral aan deze wal te danken dat dit reservaat ook in landschappelijk opzicht buitengewoon mooi is.

Het Eendenvén zelf is in de loop van de eeuwen geheel verland. Er is evenwel in recente tijden op tal van plaatsen en soms op vrij grote schaal turf gestoken, zodat er zich thans overal open water bevindt. Deze veengaten zijn gedeeltelijk weer dicht gegroeid vooral langs de randen van het ven. De vegetatie is daardoor zeer afwisselend.

Men zou in dit ven, gezien zijn wordingsgeschiedenis en bodemgesteldheid een vegetatie verwachten van uiterst voedselarme veenplassen. Ten dele is dit ook het geval. In vele gaten ontwikkelden zich namelijk zeer fraaie veenmosvegetatie's behorend tot het Sphagnetum medii, waarin o.m. de Veenbes (*Vaccinium Oxycoccus*) en de Lavendelheide (*Andromeda polifolia*) voorkomen met veenpluis (*Eriophorum angustifolium*) en Moerasrus (*Juncus bulbosus*). Daar waar het veen niet zo diep is afgestoken en langs de randen van de poeltjes, treden de begroeiingen op van kruipend Struisgras (*Agrostis canina*) met Rondbladige Zonnedauw (*Drosera rotundifolia*), Veenpluis, Moerasrus, Waternavel (*Hydrocotyle vulgaris*) en een enkele plant van Waterdrieblad (*Menyanthes trifoliata*) en Wateraardbei (*Comarum palustre*). Hier worden ook exemplaren gevonden van Driedelig Tandzaad (*Bidens tripartita*) en op de overgang naar de hoger gelegen delen veel Pitrus (*Juncus effusus*).

De laatste soorten zijn een aanwijzing van de „bemesting” van het ven, die jaarlijks plaats vindt door de aldaar broedende Kokmeeuwenkolonie. Dergelijke omtaarding van de oorspronkelijke plantengroei door de mest van meeuwenkolonies vormen interessante verschijnselen, al is er van de bijzonderheden maar weinig bekend.

De plantengroei van het open water is ook gekenmerkt door het voorkomen van enige plantensoorten, die men in „niet-bemeste” voedselarme vennen niet pleegt aan te treffen. Zowel Sterrekroos (*Callitriche* sp.) en Kleinkroos (*Lemna minor*) worden op tal van punten waargenomen. Overigens zijn het voornamelijk Veenmosslierten (*Sphagnum* sp.) en Moerasrus (*Juncus supinus*) die met een enkele Fonteinkruidplant (vermoedelijk *Potamogeton polygonifolius*) de boventoon voeren.

Zoals bij veel vennen in ons land is ook het Eendenven omgeven door een nu eens bredere dan weer smallere zoom, waarin grote pollen Pijpestrootje (*Molinia coerulea*) het meest opvallen.

Deze zône is, overeenkomstig zijn aard elders, zeer arm aan plantensoorten. Het Pijpestrootje bedekt de bodem vrijwel geheel, al komen hier en daar iets lagere plekken voor waar het Veenpluis (*Eriophorum angustifolium*) en de Stijve zegge (*Carex stricta*) zich handhaven. Vooral de dichte zegge-pollen bepalen plaatselijk mede het aspect.

De Tormantil (*Potentilla erecta*), de Dopheide (*Erica Tetralix*), het enkele Wilgenroosje (*Epilobium angustifolium*) en de Stekelvarens (*Dryopteris austriaca*), die ook nog werden aangetroffen, vallen quantitatief in het niet.

Het houtgewas, dat in deze zône opslaat is van weinig betekenis, al is de groei van de Grauwe en de Geoorde Wilg (*Salix cinerea* en *Salix aurita*), de Ruwe Berk (*Betula pendula*), de Vuilboom (*Frangula alnus*) en de Vliegennnen (*Pinus sylvestris*) voor het landschap niet zonder betekenis. Er werd zelfs één Elzenstruik (*Alnus glutinosa*) gevonden.

Tussen de *Molinia*-pollen was nog een zwakke veenmosgroei mogelijk, ook kwamen daar plekken voor van Haarmos (*Polytrichum cf. strictum*) en Sikkemos (*Drepanocladus* sp.).

Het drassige grasbestand gaat met het hoger en droger worden van de bodem vrij plotseling over in heide-begroeiingen. Slechts op een enkele plek aan de Oostzijde van het ven is de overgang zo geleidelijk dat zich een Dopheidegezelschap (*Ericetum Tetralicis*) heeft kunnen instellen. Weliswaar komen de Dopheide en andere plantensoorten, kenmerkend voor deze drassige heide, zoals de Dopheide zelf en de Trek rus (*Juncus squarrosus*), overal in de overgangsstrook voor, maar vegetatiekundig ge-

sproken treedt direct de vochtige Struikheide gemeenschap (het *Calluneto Genistetum molinietosum*) op, waarin de Struikheide (*Calluna vulgaris*) domineert, al komen het Pijpenstrootje (*Molinia coerulea*) en het Tandjesgras (*Sieglingia decumbens*) vrij veel voor.

De grootste oppervlakte heide rondom het Eendenven wordt ingenomen door prachtige begroeiingen van de droge Struikheide-gemeenschap (*Calluneto Genistetum typicum*).

Alle voor deze gemeenschap kenmerkende soorten werden er aangetroffen. Zowel de Stekelbrem (*Genista anglica*) als de Kruipbrem (*Genista pilosa*) zijn goed vertegenwoordigd, ook de Brem (*Sarothamnus scoparius*) was aanwezig, zij het in een enkel exemplaar. Het Klein Warkruid (*Cuscuta epithymum*) overwoekerde hier en daar de heideplanten, terwijl elders op iets open plekken werden gevonden Pilzegge (*Carex pilulifera*) en Schermhavikskruid (*Hieracium umbellatum*). Het Boswalstro (*Galium saxatile*) vormde in het zuidelijk gedeelte fris groene pollen.

De Kruipwilg (*Salix repens*) deed op één plaats in het diepste punt van een duinvallei een dicht laag struikgewas ontstaan, daar werd ook de Bochtige Smeele (*Deschampsia flexuosa*) gevonden en andere grassen zoals Rood Zwenkgras (*Festuca rubra*) en vermoedelijk gewoon Struisgras (*Agrostis vulgaris*).

Behalve schaarse Vliegdenen, Berken en een enkele Zomereik, is er geen houtopslag op de heide te bekennen. De groei van de heide is afwisselend. Er zijn gedeelten waar de heide hoog is opgegroeid, men loopt daar tot boven de knieën in de vegetatie, elders is de heide korter, maar nergens werd de jonge frisse heide gevonden, die terugkerend na verjonging door branden of plaggen aan deze levensgemeenschap nieuwe levenskrachten kan geven. Een stelselmatige verjonging van de heide door periodiek afbranden in het vroege voorjaar van kleine oppervlakten is hier dan ook zeer gewenst.

De heide vegetatie's lopen uit op de hogere stuifzandheuvelds aan de zuidgrens van het reservaat. De gunstig gelegen noordhellingen van de duinen zijn er nog door bedekt. De ongunstiger ligging onder andere omstandigheden, vooral op de Zuidelijk geëxponeerde hellingen, heeft de reeds genoemde Buntgrasvegetaties doen ontstaan. Het Buntgras (*Corynephorus*

canescens) het Zandblauwtje (*Jasione montana*), de Zandzegge (*Carex arenaria*) en het Schapengras (*Festuca ovina*) bedekken de bodem met een ijl kleed, aangevuld door een dichte korstmosbegroeiing.

Deze laatste wijst er op, dat het stuifzand althans in dit reservaat reeds jaren lang niet meer actief heeft gestoven.

Alles in aanmerking genomen vormt het natuurgebied een waardevol reservaat te midden van het cultuurland, als vrijwel laatste groeiplaats van de oorspronkelijke levensgemeenschappen. De floristische rijkdom zou groter kunnen zijn, de ontwikkeling van de plantengemeenschappen is desondanks toch van dien aard, dat het reservaat uit een oogpunt van natuurwetenschap bezien zeer de moeite waard is. Vooral de rijke schakering van levensmogelijkheden en de fraaie zónaties en overgangen geven aan het terrein een bijzondere betekenis.

Het ven deed althans in het najaar zijn naam eer aan; gedurende een bezoek in October 1951 werden troepen pleisterende Wilde Eenden waargenomen, die tesamen meer dan 50 stuks telden.

Utrecht, 22 October 1951.

BROEDENDE BUIZERD

Met veel belangstelling lees ik altijd in het Maandblad de verslagen van de vergaderingen. Die zijn tenminste gewoonlijk nog leesbaar voor de eenvoudigen van geest!

Behalve de vaklui, zijn er ook nog eenvoudige stervelingen die houden van de natuur, en die belangstellen in het leven van plant en dier. De schrijver van dit stukske is meer ingesteld op de fauna van ons mooie Limburgse land. In aflevering no. 6 van de vorige jaargang trokken twee bijdragen mijn bijzondere aandacht n.m. over zeldzaam broedende roofvogels in onze streek. Daar zijn dus nog eenzame bossen en plekken, waar de buizerd broedt. Maar ik had niet gedacht, dat een buizerdpaar de moed zou hebben om aan de rand van Heerlen een nest te bouwen, rustig te broeden en jongen groot te brengen.

Ik vernam het van „de lange van Ter Worm”, onder één voorwaarde: „spreek er met niemand over, maar bij mij „woont” een buizerd — en

ik hoop dat geen vogelwacht en geen natuurliefhebber er achter komt.”

Met mijn „Zeiss” gewapend, ben ik er naar toe gefietst, en de boswachter bracht mij bij de plek, een honderd meter achter de ruïne van Eyckholt. In de nabijheid was een loofhut gebouwd ter observatie. Halverwege de hoge Canada staat de horst — ja zo had ik mij altijd het nest van een grote roofvogel gedacht. Vier dikke takken vormen het fundament en het brede wijde nest ziet er sterk en hecht uit. De slimmert heeft overal takken met bladeren rondom aangebracht om zijn burcht maar goed te camoufleren. Zou de roofridder gelezen hebben in de H. Schrift, dat koning David zo zijn versterkte torens met schilden behangen heeft? Onder het nest zoek je vergeefs naar afval; dat zou de aandacht trekken, en daarom draagt hij in zijn machtige klauwen de afgekloven resten ver, ver weg. Zijn oog ziet ver, zijn oor moet scherp zijn, want hoe behoedzaam men ook naderd, je betrapt hem nooit thuis, en hoog, heel hoog in de lucht hoor je zijn pie-oe. Dat is zijn alarmsignaal, zijn waarschuwing voor het kroost, om zich koest te houden. Maar toch komt er een kopje even boven het nest kijken — ook het jong moet zien wat daar beneden gebeurt.

Het schijnt, dat er maar één in het nest zit.

Heeft dit paar er maar één kunnen grootbrengen? Of is dit het resultaat van een tweede legsel, en werden de ouden gestoord — want een vijftig meter verder staat nog een nest, dat thans verlaten is.

Wanneer deze regels gedrukt zijn, is alle gevaar voor het jong al lang geweken — hij is volwassen, en sloeg zijn brede vlerken al uit op de rand van het nest, om hun kracht te beproeven. Over enkele dagen zie ik hem zijn wijde kringen tekenen boven de rustige mooie bossen van Ter Worm.

Hubertus.

ZO JUIST VERSCHENEN:

Publicaties van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. Reeks V, 1952.

L. Bels: Fifteen years of bat banding in the Netherlands.

Prijs voor leden f 7.00; v. niet-leden f 8.50.

De Publicaties Reeks V zijn verkrijgbaar aan het Natuurhistorisch Museum te Maastricht.